ASPECTE POZITIVE ȘI NEGATIVE ALE MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE

POSITIVE AND NEGATIVE ASPECTS OF INTERNATIONAL MIGRATION

CZU: 342.734:331.556:327.58 **https://doi.org/10.59295/spd2025j.17**

Oxana CHISARI-LUNGU
ORCID: 0009-0006-8100-5939
E-mail: chisarioxana@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *International migration is not without challenges.Destination countries often face difficulties in integrating newcomers, and social tensions, racism, or discrimination may arise when public policies are not well designed.At the same time, countries of origin may suffer due to the "brain drain" — the loss of qualified human resources, which affects the education, healthcare, and research systems in the long term.However, the positive impact of migration can be maximized through responsible policies and international cooperation.Both countries of origin and destination must work together to ensure the rights of migrants and to turn migration into a tool for sustainable development.*

Keywords: *migrant, diaspora, circular migration, public policy document, remittances*.

INTRODUCERE

În ultimele decenii, migrația internațională a devenit un fenomen global cu implicații profunde asupra societăților de origine și de destinație. Milioane de oameni își părăsesc țările natale în căutarea unui trai mai bun, a siguranței sau a unor oportunități profesionale superioare. Deși adesea controversată, migrația internațională este, în esență, o expresie a dorinței umane de progres și securitate. Migrația contribuie la dezvoltarea economică a țărilor de destinație. Migranții adesea ocupă locuri de muncă pe care populația locală le refuză sau în care există deficit de forță de muncă. De exemplu, în multe state vest-europene, muncitorii din Europa de Est, inclusiv din Republica Moldova, au devenit indispensabili în sectoare precum agricultura, construcțiile sau îngrijirea persoanelor vârstnice. Astfel, migranții susțin economii întregi, contribuind la creșterea PIB-ului și la echilibrarea sistemelor demografice îmbătrânite. Pe de altă parte, migrația aduce beneficii și pentru țările de origine. Remitențele – banii trimiși acasă de migranți – sunt o sursă importantă de venit pentru milioane de familii. De asemenea, migranții care se întorc în țară aduc cu ei experiență profesională, idei noi și o perspectivă mai largă asupra lumii, ceea ce poate stimula inovația și schimbarea socială.

Migraţia internaţională de muncă este una dintre cele mai stringente probleme cu care se confruntă și Republica Moldova. Potrivit Biroului Național de Statistică, pentru prima dată în istoria recensămintelor, Moldova se confruntă cu o scădere a populației

determinată nu doar de emigrare, ci și de un spor natural negativ. În ultimul deceniu, s-au născut cu 60.000 mai puțini oameni decât au decedat. Din reducerea totală a populației cu 400.000 de persoane, 340.000 au emigrat, iar restul reprezintă pierderi naturale [1].

Prin migrație internațională a forței de muncă se înțelege mișcarea populației apte de muncă peste hotarele propriei țări cu scopul de a fi antrenată în relații de muncă cu angajatorii din alte state. În categoria migrației de muncă nu sunt incluși comercianții, precum și persoanele care se deplasează peste hotare în scop de serviciu (dacă lipsește contractul cu angajatorii străini) [2, p. 98].

Migrația internațională în scop de muncă din Republica Moldova are un impact complex, atât social, cât și politic, asupra populației și situației interne a țării. Printre beneficiile acestui fenomen se numără trimiterea remitențelor, întărirea monedei naționale și a sistemului bancar, îmbunătățirea nivelului de trai al migranților și al familiilor lor, precum și crearea unor oportunități de dezvoltare socio-economică pentru țară. Pe de altă parte, există și efecte negative, cum ar fi modificarea structurii socio-demografice, în special în rândul tinerilor, destrămarea familiilor, și situația dificilă a copiilor și bătrânilor rămași fără sprijinul celor dragi. De asemenea, lipsa unui control eficient la granița de est, realizat de autoritățile moldovenești, constituie un obstacol major în rezolvarea problemelor asociate migrației. Această deficiență contribuie la instabilitate și încurajează migrația ilegală.

Conform raportului „Situația demografică în anul 2023", publicat de Biroul Național de Statistică, datele referitoare la distribuția pe grupe de vârstă a emigranților din Republica Moldova cuprind persoanele tinere din grupele de vârstă 20–29 de ani și 30–39 de ani, care reprezintă împreună aproximativ 44% din totalul emigranților, cu 23% și, respectiv, 21%. Aceste statistici evidențiază tendința predominantă de migrație în rândul populației tinere și active din punct de vedere economic, ceea ce are implicații semnificative asupra structurii demografice și a pieței muncii din Republica Moldova. Estimările privind numărul cetățenilor moldoveni aflați peste hotare variază: Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE): între 1,11 și 1,25 milioane de cetățeni moldoveni locuiesc în străinătate, conform datelor oficiale și estimărilor din 32 de țări cu misiuni diplomatice moldovenești; Organizația Internațională pentru Migrație (OIM): în 2020, aproximativ 1,16 milioane de cetățeni moldoveni se aflau în străinătate, 52,2% dintre aceștia fiind femei; Recensământul Populației și Locuințelor 2024: în ultimul deceniu, 340.000 de moldoveni au emigrat, contribuind la o scădere totală a populației cu 400.000 de persoane, restul fiind pierderi naturale. Conform estimărilor MAEIE, principalele destinații ale emigranților moldoveni sunt: Rusia: 354.000 de persoane; Italia: 300.000; Franța: 160.000; Germania: 100.000; SUA: 60.000; Marea Britanie: 42.000; Spania: 35.000; Grecia: 30.000; Portugalia: 25.000; Cehia: 20.000; Irlanda: 20.000; Canada: 19.000 și Israel: 18.000 de persoane [1].

MATERIAL ȘI METODĂ

În cadrul prezentului studiu, am stabilit drept scop identificarea aspectelor pozitive și negative ale migrației din Republica Moldova. Pentru realizarea acestei cercetări s-au utilizat metode calitative și analitice, printre care: analiza documentară a legislației naționale și internaționale; studiul literaturii de specialitate și a doctrinelor juridice și sociale; analiza comparativă a practicilor din alte țări cu experiențe similare; interpretarea normelor juridice în contextul aplicării lor practice; sinteza rezultatelor pentru formularea concluziilor și recomandărilor.

Fenomenul migraţiei, una dintre marile drame ale timpurilor moderne, este favorizat de posibilităţile mari de transport, de circulaţia informaţiilor, de tensiunile sociale şi situaţiile economice precare. Migraţia duce la modificări socio-economice şi culturale, ceea ce determină schimbări temporare sau definitive ale realităţii umane, ale modului de viaţă şi ale personalităţii celor care pleacă, dar şi ale celor rămaşi acasă. Astfel, migraţia afectează, în primul rând, familia, schimbându-i atât structura, cât şi funcţionalitatea, dar și vârsta persoanelor tinere care pleacă din țară. Republica Moldova, făcând parte din spaţiul fostei URSS, a cunoscut diferite forme ale emigrării forţei de muncă încă din perioada sovietică, când fusese promovată migrarea forţei de muncă în interiorul uniunii. La momentul actual, Republica Moldova este una dintre ţările lumii cel mai mult afectată de emigrarea cetăţenilor săi peste hotare în scopuri de muncă, fie sezonieră, fie pe termen mai îndelungat sau la studii.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Migrația reprezintă una dintre cele mai persistente și complexe provocări cu care se confruntă Republica Moldova. De la proclamarea independenței în 1991, milioane de cetățeni moldoveni au ales să lucreze sau să trăiască în afara țării, în căutarea unor condiții mai bune de viață [3].

Acest exod afectează multiple sectoare: de la piața muncii și sistemul fiscal până la structura demografică și coeziunea socială. În consecință, autoritățile naționale au implementat politici complexe pentru a contracara efectele negative ale migrației și a valorifica potențialul diasporei în dezvoltarea țării.

Literatura despre dezvoltarea economică și afacerile internaționale încă mai conceptualizează adesea diasporele drept exemple bine coordonate de capital social, și anume că fiecare este o rețea de cooperare relativ coerentă formată dintr-un anumit grup demografic care împărtășește valori și obiective similare. Utilizarea modernă a termenului „diaspora”, care se referă la comunități din străinătate, expatriați și minorități dintr-o anumită țară, a intrat în uz la sfîrșitul anilor 1960 și poartă adesea o noțiune implicită de uniformitate. Însă este important de evidențiat natura eterogenă a diasporelor care sunt adesea dispersate geografic în timp și au propria lor dinamică internă. Această dinamică poate fi creată de factori precum momentul în care valurile sau grupurile de migranți și-au părăsit patria, motivele pentru care au plecat, vârsta, educația etc. Organizația

Internațională a Migrației (OIM) definește diaspora drept "migranți sau descendenți ai migranților, a căror identitate și sentiment de apartenență au fost modelate de experiența și contextul migrației". Alte surse identifică diaspora ca "o rețea de persoane afiliate din punct de vedere cultural sau național, cu un trecut comun, care locuiesc în afara hotarelor țării lor natale percepute".

Conform OIM, emigranții moldoveni pot fi divizați în trei grupuri. Primul grup este alcătuit din migranți de muncă pe termen scurt care călătoresc pentru muncă sezonieră în Comunitatea Statelor Independente (CSI), preponderent în Rusia (care au constituit aproape 55 la sută din toți migranții în 2014), Polonia și alte țări europene. Acești migranți fac parte dintr-un proces de migrație circulară care îi vede revenind frecvent în Moldova în perioadele dintre contractele de muncă în străinătate. Al doilea grup este alcătuit din migranți de muncă pe termen lung în Uniunea Europeană (UE), preponderent în Italia, care tind să rămână dincolo de cerințele angajării lor sezoniere. Acest grup este mai bogat și mai orientat spre afaceri decât primul, dar menține totuși o prezență activă în societatea moldovenească și pe piața imobiliară a acesteia, ceea ce sugerează că au ideia de a se restabili eventual în țara lor natală. La începutul pandemiei COVID-19, majoritatea acestor migranți din UE s-au întors în Moldova (OIM estimează că s-au întors între 50 000 și 60 000 migranți), deoarece închiderea economică care a urmat a paralizat statele gazdă. În cele din urmă, al treilea grup în număr de aproximativ 350 000 este alcătuit din persoane mai sigur stabilite în străinătate, fără intenție imediată de a se întoarce în Moldova, formând diaspora permanentă. Aria geografică a acestui grup cuprinde aproximativ 100 000 de persoane care locuiesc în Israel (moldoveni și cei cu origine etnică evreiască), SUA și Canada (câte 50 000 în fiecare), restul celor rămași fiind răspândiți în Italia, Rusia, Ucraina, Turcia și câteva alte țări [3].

La data de 21 decembrie 2023 Guvernul Republicii Moldova a aprobat, Programul Național „Diaspora" 2024 – 2028 și Planul de acțiuni privind implementarea acestuia [4]. Scopul fundamental al Programului este de a crea și implementa mecanisme eficiente și durabile care să permită colaborarea și implicarea activă a diasporei în procesele de dezvoltare durabilă a Republicii Moldova.

Din punct de vedere a prevederilor Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030" [5], Programul contribuie la *„*Promovarea migrației circulare și asigurarea unei protecții sociale eficiente a migranților, inclusiv transferabilitatea beneficiilor și recunoașterea calificărilor, pentru o reintegrare eficientă a celor reveniți de peste hotare*" (obiectivul 1), „*Dezvoltarea unui sistem accesibil, flexibil și relevant de educare continuă a adulților*" (obiectivul 3) și „*Dezvoltarea și diversificarea produsului turistic național (agroturismul, ecoturismul, turismul rural, vitivinicol, gastronomic și cultural), consolidarea rolului comunităților locale și implicarea diasporei*" (obiectivul 4).* Documentul urmărește să consolideze legăturile dintre țară și cetățenii săi aflați în străinătate, prin promovarea și diversificarea căilor și instrumentelor de implicare, facilitarea transferului de cunoștințe, experiență și expertiză a diasporei. Implementarea obiectivelor SND are loc prin intermediul mobilizării și implicării diasporei în dezvoltarea economi-

că și socială a țării, precum și prin intermediul creării de condiții mai bune pentru integrarea și adaptarea diasporei în țările de destinație. Acțiunile stabilite în cadrul acestui document de politici sunt în concordanță și cu prioritățile prevăzute în Programul de activitate al Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană" [6].

Remitențele, ca prim exemplu de participare a unei diaspore la dezvoltarea patriei sale, pot oferi îmbunătățiri pentru bunăstarea persoanelor care primesc, dar nu pot produce o transformare economică structurală la nivel național. Este greu de argumentat că remitențele sunt o sursă fiabilă de creștere economică durabilă dat fiind natura lor individualizată și ad hoc, precum și dependența lor de ciclul economic al țării gazdă [7]. În Moldova, chiar și cu gama sa largă de proiecte de implicare a diasporei, impactul pozitiv al remitențelor pare să fie foarte localizat, fără niciun efect de transformare asupra macrostructurii economiei demn de remarcat [8]. În mod similar, cea mai mare parte a implicării diasporei în ceea ce privește transferul de cunoștințe și competențe rămâne în mare măsură individuală. Ceea ce lipsește în acest mediu este un cadru structural care a putea valorifica și coordona sistematic un astfel de comportament individual pentru a contribui semnificativ la binele comun al dezvoltării macroeconomice mai largi.

CONCLUZII

În concluzie, evidențiem că Republica Moldova ar trebui să mențină sau să restabilească legăturile cu o cât mai mare parte a diasporei posibil. Aceasta necesită o gândire strategică despre relațiile cu diaspora cu scopul principal de a crește în continuare încrederea. Rolul principal aici îi revine Biroului relații cu diaspora (BRD) [9] care, deși rămâne o entitate din sectorul public, ar trebui să obțină o mobilitate funcțională și o autonomie mai mare decât are în prezent. Biroul este o subdiviziune structural automată a Cancelariei de Stat, care asigură coordonarea politicii în stat în domeniul relațiilor cu diaspora [10]. Acesta colaborează cu subdiviziunile Cancelariei de Stat, cu alte autorități publice și instituții, cu societatea civilă, cu parteneri de dezvoltare și sociali în aspect ce țin de domeniul său de activitate.

În general, BRD ar trebui să ajusteze și să adapteze în mod proactiv activitățile sale la profilul multidimensional al diasporei, oferind o gamă diversă de oportunități de implicare. De asemenea, este esențial de minimizat povara administrativă atât pentru moldovenii care se întorc, cât și pentru membrii diasporei care participă în programe academice și profesionale. În esență, cheia succesului constă în obținerea unei mai bune înțelegeri a componenței și capacităților diasporei, totodată construind încrederea astfel, încât moldovenii care locuiesc în străinătate să dorească să se implice strategic în dezvoltarea continuă a Republicii Moldova.

REFERINȚE:

1. https://statistica.gov.md/ro/situatia-demografica-in-anul-2023-9696_61323.html

2. CONSTANTIN D.L, VASILE V., PREDA D., NICOLESCU L. *Current issues regarding Romania's external migration, in J. Poot, B. Waldorf, L. van Wissen, L. (Eds.). Migration and Human. Cheltenham, UK: Capital: Regional and Global Perspectives,* Edward Elgar, 2008. 271 p.
3. Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), *Profilul Migrațional al Republicii Moldova 2021*, Chișinău, 2022.
4. Hotărârea Guvernului RM nr. 1032 din 21.12.2003 cu privire la aprobarea Programului național „Diaspora" pentru anii 2024-2028. În: MO nr. 61-63 din 2024.
5. Legea RM nr. 315 din 17-11-2022 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030". În MO nr. 409-410 din 2022.
6. Hotărârea Parlamentului RM nr. 28 din 16.02.2023 pentru aprobarea Programului de activitate al Guvernului și acordarea votului de încredere Guvernului. În: MO nr. 29-53 din 2023.
7. GEVORKYAN, A.V. 2018. *Economiile în tranziție: Transformarea, dezvoltarea și societatea în Europa de Est și fosta Uniune Sovietică/ Transition Economies: Transformation, Development, and Society in Eastern Europe and the Former Soviet Union*. Oxford: Routledge.
8. PIRAS, S., VITTUARI, M., MÖLLERS, J. și HERZFELD, T. 2018. Influxul remitențelor și practicile agricole ale micilor deținători de teren. Cazul Republicii Moldova. Politica privind folosirea terenurilor/Remittance Inflow and Smaillholder Farming Practices. Case of Moldova, 70: 654-665.
9. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Biroului relații cu diaspora (cu statut de direcție) din cadrul Cancelariei de Stat. Disponibil: https://brd.gov.md/transparenta/regulamentul-privind-organizarea-si-functionarea-biroului-relatii-cu-diaspora/
10. https://brd.gov.md/brd/despre-noi/

N.B.*Comunicare elaborată în baza Proiectului Instituțional „ Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor (CONSEJ)" în cadrul Laboratorului de Cercetare Științifică „Drept Public Comparat și e-Guvernare", Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.*